

1. A „bécsi klasszika” fogalma és a 18. századi zenetörténet periodizálásának problémái

1) bécsi klasszikus/bécsi klasszika fogalma

-a „klasszikus” szó - kölcsönzött műszó **irodalomból**, illetve a **képzőművészetből**

Latin: - **classicus** = lat. legtöbb adót fizető társadalmi csoport;

- **classis** = (had)osztály, hajóhad szó származéka
- ókorban -> **scriptor classicus** összetételben, „**mintaszerű**, iskolai **szerző/író**” értelemben (pl. Egy korszak klasszikus szerzői-- mint pl Szophoklész)

„Klasszika” = korszak, amely a művészetben kiemelkedő alkotásokat eredményezett

- **angolban+franciában** -> 1 szó (classicism / classicisme)

- **németben és magyarban** ->

- **Klassik** (klasszika) [irodalomtörténeti asszociáció - pl. Goethe, Schiller időszakát szokták így emlegetni] - **kiemelkedő alkotókat és műveket adó korszak értelmében használják!**
- és **Klasszizmus** (klasszicizmus) **irodalomtörténet-írás használja**: 17. századi francia tragédiaköltők említésekor, illetve pejoratív értelemben: az ókori görög+római minták szolgai utánzását is jelentheti

Zenetörténeti összefüggésben is célszerűbb inkább a

„bécsi klassziká”-t használni

Haydn, Mozart, Beethoven + de egyes szerzők szerint **Gluck operái és Schubert** is

-a **20. század elején** jelent meg német és angol zenetörténészek írásaiban az elnevezés

A szóhasználat különbségei:

- **Dent**->klasszikus korszak
- **Adler**->bécsi klasszikus iskola --> zenetudomány nagy alakja
- **Fischer, Rosen**->bécsi klasszikus stílus--> legelterjedtebb kifejezés

-**Rosen** írja műveiben:

- **Beethoven** Mozartnál akart tanulni Bécsben, de M. halála miatt végül Haydn-tól tanul --> **Beethoven op. 2-es zongoraszonátáját Haydn-nek dedikálta**
- 2. Haydn és Beethoven halála között már a modern olasz opera "népszerűbb" lett; sokan egy nagy tradíció külön, de nem forradalmi megszegőjét látták Beethovenben, az értőbb közönség M. és H. szintjén "tekintettek rá"

E. T. A. Hoffmann a kor legjobb zenekritikusa, már 1812-ben együtt emlegeti ezt **a három nagy nevet** írásaiban, és legfeljebb Gluckot még

Bécs kulcsszerepe:

-a három szerző életrajzában akkor is fontos szerep van, ha egyikük sem ott született

Klasszika vagy romantika?

„**Haydn és Mozart**, az újabb hangszeres zene meg-te-rem-tői mutatták meg nekünk a zeneművészetet a maga teljes dicsfényében; aki azt ekkor mély-séges szeretettel szemlélte, s **legbensőbb lényébe behatolt**, az – **Beethoven**.

Mind-három mester hangszeres műveiből ugyanaz **a romantikus szellem árad**, szerzeményeik mégis különböző jellegűek”

-**Hoffmann** idézet-->

ő nem ellentétes értelemben használta **a klasszikus és romantikus** jelzőket , de **Goethe** pl. igen ” = „Klasszikus, ami egészséges, romantikus, ami beteg.”

A klasszika szó használatát sokan kritizálták:

- a legélesebben az amerikai Haydn-kutató **James WEBSTER**, aki az „**Első bécsi modernség**” **terminust** javasolta helyette egy tanulmányában, de nem nagyon rögzült be ez az elnevezés

Problemátikus viszont, hogy a **már nem barokk, de klasszikusnak még nem** nevezhető irányzatokra, szerzőkre, művekre, a 18. századnak az érett Haydn, Mozart és Beethoven előtti középső időszakára **nincs összefoglaló terminus**:

- **(Enlightenment (felvilágosodás))**: egy szellemi mozgalom, a 18.sz. Montesquieu, Voltaire és Diderot

Hatása érezhető-> **Mozart A varázsfuvola** című operája

- **Rococo (rokokó)**: egy XV. Lajos idején jelentkező francia képzőművészeti stílus neve;

Zenei relevanciája ennek sincs.

PREKLASSZIKA

Zeneileg konkrétan megragadható **stílusirányzatok**:

style galant (gáláns stílus):

- periodikusan tagolt, **dallam és kíséret hierarchiájára** építő,
- **szabad stílus**, amely **olasz (operai) és francia (tánczenei)** mintákat követ
- pl: **D.Scarlatti** billentyűs szonátái, **J.C.Bach** hangszeres zenéje

Empfindsamkeit (érzékenység):

- a **gáláns stílus északnémet** változata
- **erősen expresszív** jellegű
- **C.P.E. Bach** zenéje

Sturm und Drang (vihar és vágy):

- **Klinger** azonos című színművének címe nyomán
- **hevesen érzelmes, szinte romantikus stílus** elnevezése
- elsősorban **Haydn** 1770-es évek első felében írott szimfóniáira használják (főleg moll hangnemű darabokra, mint pl. a 45. fisz-moll „Búcsú”-szimfónia)

HAYDN: (1732) **előkészítő** formák kialakítása, **új műfajok**

MOZART: (1756) **betetőzés**

BEETHOVEN: (1770) kialakult formák **szétfeszítése és fellazítása**